

ГРОШОВІ ПОТОКИ ПІДПРИЄМСТВА: ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ

ENTERPRISE CASH FLOWS: MANAGEMENT PRINCIPLES AND METHODS

Водолазська О.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Петренко К.О.

магістрантка,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Vodolazska Oksana

PhD in Economics,
Senior Lecturer at the Department of Finance, Banking and Insurance,
Oles Honchar Dnipro National University

Petrenko Karina

Graduate Student,
Oles Honchar Dnipro National University

У статті зазначено важливу роль управління грошовими потоками у загальній системі фінансового менеджменту підприємства. Уточнено визначення поняття «грошові потоки» порівняно з окремими підходами, які базуються на формулі грошового балансу та максимізації прибутку. Наведено основні завдання, що мають вирішуватися під час здійснення ефективного управління грошовими потоками. Окреслено принципи, за якими має формуватися система управління грошовими потоками підприємства, з додаванням до загальних принципів низки специфічних, властивих саме менеджменту грошових потоків. Представлено послідовність процесу управління грошовими потоками з урахуванням головних етапів, пов'язаних з обґрунтуванням, прийняттям та контролем фінансових рішень. Указано основні групи методів, що можуть бути використані під час побудови системи управління грошовими потоками підприємства.

Ключові слова: грошові потоки, принципи управління, ліквідність, оптимізація, збалансованість, синхронізація грошових потоків.

В статті указана важная роль управления денежными потоками в общей системе финансового менеджмента предприятия. Уточнено определение понятия «денежные потоки» по сравнению с отдельными подходами, основанными на формуле денежного баланса и максимизации прибыли. Приведены основные задачи, которые должны решаться при осуществлении эффективного управления денежными потоками. Определены принципы, согласно которым должна формироваться система управления денежными потоками предприятия, с добавлением к общим принципам ряда специфических, присущих именно менеджменту денежных потоков. Представлена последовательность процесса управления денежными потоками с учетом главных этапов, связанных с обоснованием, принятием и контролем финансовых решений. Указаны основные группы методов, которые могут быть использованы при построении системы управления денежными потоками предприятия.

Ключевые слова: денежные потоки, принципы управления, ликвидность, оптимизация, сбалансированность, синхронизация денежных потоков.

The article marks an important role of cash flows management in the general system of financial management of the enterprise. The need to build an effective system of cash flows management is particularly relevant in the period of economic crisis when the ability to obtain additional financial resources is significantly limited. Pride of place goes to the principles and methods of that kind of management. The authors specify the concept "cash flows" compared to individual approaches which are based on the formula of cash balance and profit maximization. It is formulated the main tasks which should be solved in the process of effective management of cash flows. Accurate accounting

and constant monitoring of cash flows should be among priority tasks. The paper outlines principles which should form a cash flow management system of the enterprise. For this very reason, some specific principles peculiar to cash flows management is added to the general principles. The emphasis is placed on the need to find a compromise between the risk of liquidity loss and operational efficiency of the enterprise when introducing a policy of cash flow management. It is presented the sequence of the process of cash flows management, taking into account the main stages related to the substantiation, adoption and control of financial decisions. It is marked the basic groups of methods which can be used when developing the system of cash flows management of the enterprise. Cash flow planning should be implemented in several stages and cover three levels of specification of payments and collections. Maximum specification of cash flows will make it possible to model cash balances to determine their optimal size. Ultimately, the effectiveness of the cash flow management system is determined by the synchronization of receipts and disbursements as well as by maintaining the ongoing financial solvency of the enterprise. From a practical perspective, the findings can be used in the enterprise activity to justify a set of methods of analysis, planning and control over cash flows.

Key words: cash flows, management principles, liquidity, optimization, balance, cash flow synchronization.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку ринкової економіки відбулися значні зміни в системі фінансового менеджменту підприємства, які полягають у розробленні фінансової політики, заснованої на управлінні грошовими потоками. Роль забезпечення підприємства достатнім обсягом фінансових ресурсів особливо зростає у період економічної кризи. У цих умовах необхідно переглянути підходи до управління грошовими потоками, які повинні врахувати технології управління, що використовуються зарубіжними компаніями, й актуальні завдання, що стоять перед фінансовими службами вітчизняних підприємств.

Вищесказане визначає необхідність обґрунтування принципів і методів управління грошовими потоками підприємства в реаліях сучасного етапу розвитку ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Питанням, пов'язаним з управлінням грошовими потоками, присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких необхідно зазначити роботи І.О. Бланка, Г.Г. Кірейцева, А.М. Поддєрьогіна, Л.С. Селівестрової, О.Р. Сергєєвої, О.О. Терещенка, М.П. Федішин, І.Т. Балабанова, В.В. Бочарова, В.В. Ковальова, О.С. Стоянової, Дж. Ван Хорна, Ю. Бріггема, С. Майерса та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз наукових робіт вищезазначених науковців із досліджуваної проблематики показав, що процес управління грошовими потоками, як правило, розглядається стосовно підприємницької діяльності у цілому, тому вимагають конкретизації принципи і методи управління грошовими потоками з урахуванням саме специфіки такого управління, оскільки існують відмінні риси в обліку, аналізі, плануванні та контролі грошових потоків, тому уточнення теоретичних положень, а також практичні рекомендації щодо управління грошовими потоками підприємств визначають актуальність

теми дослідження. Від якості й ефективності управління грошовими потоками залежить як фінансова стабільність підприємства, так і здатність до подальшого розвитку в довгостроковій перспективі.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження теоретично-методичних підходів до обґрунтування принципів і методів управління грошовими потоками підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства пов'язана з грошовими потоками. Переважна більшість господарських операцій передбачає надходження або витрачання грошових коштів. Більшість науковців та економістів-практиків вважає однією з найважливіших ознак грамотного фінансового менеджменту не стільки отримання підприємством достатнього розміру прибутку, скільки вміння ефективно управляти грошовими потоками [1–3]. Це обґрунтовується тим, що грошові потоки не тільки обслуговують ведення фінансово-господарської діяльності підприємств, а й забезпечують їх фінансову рівновагу в процесі розвитку.

У публікаціях з економічної тематики категорія «грошові потоки» має різне трактування. О.П. Колісник та А.В. Замогильна розглядають грошовий потік як різницю між усіма отриманими та всіма виплаченими грошима за певний період часу [1, с. 62]. Спираючись на формулу грошового балансу, можна зробити висновок, що результатом такого підходу є зведення грошових потоків до залишку коштів. Але це не зовсім правильно, оскільки залишки коштів не повною мірою характеризують грошові потоки, а тільки показують їх наявність на звітну дату. Такий підхід призводить до помилкової інтерпретації концепції грошового потоку, що надалі викликає труднощі у визначенні правильних методів його оцінки [4, с. 290–291]. І.О. Бланк дотримується іншої точки зору. Він стверджує, що грошовий потік підприємства – це сукупність

надходжень та виплат грошових коштів, які розподілені у часі та генеруються його фінансово-господарською діяльністю [5, с. 29].

У фінансовій літературі можна зустріти порівнювання грошового потоку з прибутком [6, с. 78–79]. У такому разі прибуток виступає показником ефективності роботи підприємства. Зростання прибутковості створює фінансове підґрунтя для самофінансування діяльності підприємства, здійснення розширеного відтворення та задоволення соціальних потреб. Але відмінність між розміром генерованого прибутку і величиною грошових коштів полягає у такому:

– прибуток є відображенням облікованих грошових і негрошових доходів протягом звітного періоду та може не співпадати з реальними надходженнями грошових коштів;

– витрати на виробництво продукції під час визначення прибутку враховуються після її відвантаження, а не за моментом фактичної оплати;

– грошовий потік відображає саме рух грошових коштів, що не можуть бути враховані під час обчислення прибутку. До таких коштів належать амортизація, податки, капітальні витрати, боргові виплати, штрафи, а також позикові та авансовані кошти.

Отже, грошовий потік пропонується розглядати як стійку сукупність розподілених у часі процесів надходження та вибуття грошових коштів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [7, с. 76].

Мета управління грошовими потоками полягає у забезпеченні ефективного кругообігу коштів суб'єкта господарювання, що є необхідною умовою його нормального функціонування. Системою управління є комплекс методів, інструментів і специфічних прийомів, які через дії фінансової служби підприємства цілеспрямовано і безперервно здійснюють вплив на рух грошових коштів задля досягнення запланованого результату [8; 9].

Управління грошовими потоками сприяє вирішенню важливих завдань на шляху до запланованого результату:

- 1) облік грошових коштів і контроль над їх рухом на підприємстві в умовах реального часу;
- 2) забезпечення взаєморозрахунків із зовнішніми і внутрішніми контрагентами;
- 3) дотримання синхронності позитивного і негативного грошових потоків у часі;
- 4) управління дебіторською заборгованістю;
- 5) формування звітів про рух грошових коштів, що містять відомості щодо грошових потоків, та їх планування за основними видами діяльності підприємства.

Процес управління грошовими потоками підприємства повинен базуватися на певних принципах, серед яких як загальні принципи управління фінансами суб'єкта господарювання [5, с. 131–133], так і специфічні, орієнто-

вані саме на управління грошовими потоками [7, с. 83–84; 10, с. 62–63].

Розглянемо кожний із принципів докладніше.

1. Принцип повноти та достовірності інформації. Ефективність управління грошовими потоками підприємства значною мірою залежить від якості використовуваної інформаційної бази. Отже, процес формування інформаційної бази повинен ґрунтуватися на цілеспрямованому підборі відповідних інформативних показників, орієнтованих як на прийняття стратегічних рішень, так і на ефективне оперативне управління фінансовою діяльністю.

Створення інформаційної бази для управління грошовими потоками сьогодні має певні труднощі через швидкі зміни законодавчо-нормативної бази, часткову недоступність певної інформації внаслідок її закритості або повної відсутності. Також немає достовірної та своєчасної статистичної інформації, практично відсутня розвинена консалтингова інфраструктура, що розробляє та надає платну комерційну інформацію.

Для конкретного підприємства формування системи інформативних показників пов'язане з його організаційно-правовою формою, галузевими особливостями, рівнем диверсифікованості господарської діяльності та іншими умовами [5].

Залежно від напрямів надходження весь обсяг інформації, необхідний для прийняття рішень у сфері управління грошовими потоками, можна розділити на дві групи:

– інформація із зовнішніх джерел. Вона характеризує загальноекономічний розвиток країни, стан кон'юнктури фінансового ринку та є необхідною для прогнозування зовнішнього середовища підприємства;

– інформація із внутрішніх джерел, тобто сукупність оперативних і звітних даних бухгалтерського та управлінського обліку підприємства, що фактично є основою інформаційної бази фінансового менеджменту.

2. Принцип ліквідності, тобто забезпечення підприємства необхідними грошовими коштами протягом усього господарського циклу і на цій основі створення умов його фінансової стабільності. Надходження і витрачання грошових коштів не завжди збігається в часі, тому можливий тимчасовий дефіцит грошових коштів (розрив ліквідності), який тягне за собою неплатоспроможність підприємства в окремі проміжки часу.

Умовами забезпечення ліквідності підприємства є:

– наявність у підприємства достатньої кількості грошових коштів і резервів;

– можливість у разі неочікуваних спадів отримати додаткові грошові кошти за мінімальної сплати за них.

3. Принцип ефективності, тобто забезпечення рентабельності та отримання максимального прибутку. Грошові потоки нерівномірні в

часі. Виникають періоди, коли підприємство має тимчасово вільні грошові кошти, які можна ефективно використати у фінансові вкладення. Можливі періоди, коли спостерігається тимчасовий дефіцит грошових коштів, який повинен бути покритий із найменшими витратами.

В умовах орієнтування на максимальний прибуток і рентабельність підприємство мобілізує всі свої ресурси, у тому числі за рахунок зниження ліквідності, відмови від фінансових резервів, залучення в оборот кредитних ресурсів у великих обсягах та ін. Це викликає зростання ризику та передбачає точний розрахунок і налагодженість у роботі фінансової служби.

Підприємство балансує між ліквідністю і рентабельністю. Фінансові результати значною мірою залежать від того, чому саме підприємство віддає перевагу – ліквідності або рентабельності – на кожному конкретному етапі свого розвитку. Націленість на збільшення рентабельності, як правило, підвищує ризик неплатоспроможності і, отже, зниження ліквідності. І навпаки, підвищення ліквідності обернено пропорційне рентабельності.

Таким чином, політика управління грошовими потоками повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю роботи.

4. Принцип забезпечення збалансованості. Підпорядкованість єдиним цілям і завданням управління різноманітними грошовими потоками вимагає забезпечення їх збалансованості за видами, обсягами, часовими інтервалами та іншими істотними характеристиками. Реалізація цього принципу пов'язана з оптимізацією грошових потоків підприємства в процесі управління ними.

5. Принцип визначення мінімальної суми грошових коштів. Оптимальна сума готівки визначається під впливом протилежних тенденцій. Ділова репутація підприємства і можливі ситуації на ринку зобов'язують мати певний грошовий запас (для своєчасного погашення поточних зобов'язань, оплати праці, розвитку виробництва тощо). Неоднозначний вплив на суму грошових коштів здійснює інфляція. З одного боку, вона збільшує небезпеку знецінення вільних грошових коштів, з іншого боку, з урахуванням інфляції для відповідних виплат потрібно все більше і більше коштів.

6. Принцип вибору засобів платежу. Засоби платежу, які підприємство може застосовувати у своїх розрахунках, досить різноманітні: готівка, банківський переказ, чек, вексель, електронні гроші. Вибір засобів платежу, передусім, стосується щоденного управління грошовими потоками. Суть принципу полягає у тому, щоб, не порушуючи взятих на себе зобов'язань, прискорити або відстрочити надходження і виплати так, щоб надлишки грошових коштів приносили фінансовий дохід, а дефіцит був би профінансований із найменшими витратами.

7. Вибір між різними типами вкладень. Для промислових підприємств основними є вкладення в операційну діяльність, тобто реальні вкладення. На певних етапах розвитку виправдане здійснення фінансових вкладень як активної форми розміщення тимчасово вільних коштів із метою отримання додаткового інвестиційного доходу та протиінфляційного захисту. Фінансове інвестування здійснюється в таких основних формах: вкладення в статутні фонди інших підприємств, вкладення в прибуткові види грошових інструментів (як правило, депозитні вклади в комерційні банки), вкладення в прибуткові види фондових інструментів (цінні папери фондового ринку).

8. Принцип контролю всіх виплат. Жорсткий контроль над усіма витратами дає змогу значно зменшити вихідні грошові потоки, раціонально розподілити їх у часі та за обсягами. Здійснення контролю повинно бути покладене на компетентного менеджера, що володіє сукупністю інформації різної спрямованості.

9. Принцип часової цінності грошових потоків. Грошові потоки в рамках довгострокового планування відносяться до різних періодів часу і непорівняні між собою, тому не можна просто порівнювати (підсумувати, віднімати) грошові платежі, які відбуваються в різні періоди часу. Спочатку їх треба привести до порівняного вигляду. Для приведення різночасових грошових платежів до порівняного вигляду використовують метод вартості грошей у часі, який надає можливість приведення вартості майбутніх грошових потоків до теперішнього часу шляхом дисконтування [5].

10. Принцип управління ризиками. Ризик у фінансово-господарській діяльності виникає у силу існування невизначеності зовнішніх умов і внутрішньої реалізації процесів діяльності підприємств. Однак невизначеність не є безпосередньою причиною ризику як протидії реалізації намічених цілей, вона може призводити і до вдалого збігу обставин. Безпосередні причини виникнення ризику, викликані невизначеністю, утворюють чинники ризику, які повинні виступати першочерговими об'єктами оцінки та управління ризиками фінансової діяльності. Основними моментами тут повинні виступати ресурсна забезпеченість, адекватність, своєчасність, гнучкість та ефективність [7; 10].

На основі вищезазначених завдань і принципів управління грошовими потоками наступним кроком повинно стати формування системи методів управління, що використовуються під час обліку, аналізу, планування та контролю над процесом руху грошових коштів (рис. 1). Основними серед таких груп прийомів і методів слід виокремити: балансовий, порівняння, економіко-статистичні, економіко-математичні та ін.

Для розкриття реальної інформації щодо руху грошових коштів, надання обґрунтованої оцінки синхронності надходжень і платежів,

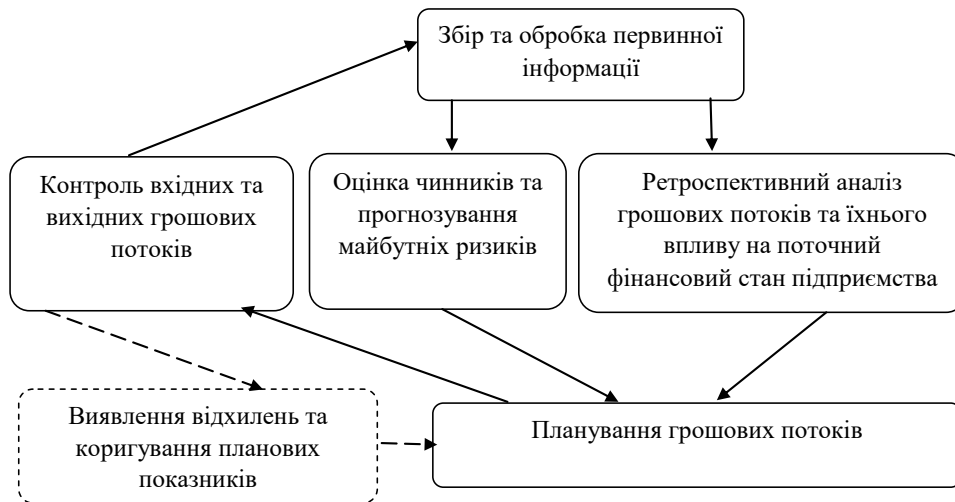

Рис. 1. Послідовність процесу управління грошовими потоками підприємства

зіставлення величини отриманого прибутку зі станом грошових коштів необхідно проаналізувати всі напрями їх припливу та відтоку залежно від певного виду діяльності підприємства: операційної, інвестиційної та фінансової [4; 11]. Операційний грошовий потік, як правило, утворений надходженнями та виплатами в процесі щоденних операцій, здійснюваних підприємством. Потік грошових коштів, спрямованих в інвестиційну діяльність або отриманих від неї, називається інвестиційним. Результатом фінансових операцій є грошовий потік, що призводить до змін у складі або структурі капіталу підприємства: внески до статутного капіталу, отримання або погашення короткострокових і довгострокових позик, виплати дивідендів та ін. [10].

Фінансове управління грошовими потоками підприємства здійснюється шляхом оперативного і стратегічного планування в кілька етапів. Верхній рівень деталізації передбачає складання довгострокового плану на підставі цілей підприємства, при цьому діяльність підприємства планується на часовий період 3–5 років. За середнього рівня деталізації платежів і надходжень оцінюються поточна макроекономічна ситуація і потенційні можливості підприємства, що супроводжується побудовою річного бюджету зі щомісячним розподілом. Глибоким рівнем деталізації є оцінка поточного функціонування підприємства і річного бюджету. Підсумком цього етапу є складання касового плану. Така максимальна деталізація грошових потоків необхідна для побудови платіжного календаря [7].

На підставі зазначених вище планів моделюються залишки грошових коштів. Це допомагає підприємству оцінити, наскільки достатніми і необхідними коштами воно володіє, щоб здійснити всі свої плани і досягти поставлених цілей у майбутньому. Таким чином, аналіз і плану-

вання потоків грошових коштів має велике значення для комплексної оцінки результативності підприємства.

Отже, досягнення ефективного управління грошовими потоками підприємства забезпечується синхронізацією вхідних і вихідних грошових потоків і підтриманням його постійної платоспроможності. При цьому зусилля фінансового менеджменту повинні бути спрямовані на:

- обґрунтування мінімальних залишків грошових коштів, що дасть змогу забезпечувати фінансовими ресурсами оперативну господарську діяльність;
- щоденний контроль грошових надходжень від продажу;
- запобігання ситуаціям із тривалими касовими розривами в окремі періоди;
- визначення комплексу заходів щодо інвестування тимчасово вільних грошових коштів;
- зниження рівня іммобілізації оборотних активів та прискорення їх оборотності через запровадження заходів організаційно-економічного характеру;
- запровадження оптимальної системи надання комерційних кредитів і розрахунків із постачальниками.

Із практичного погляду підприємство має знайти компроміс між розміром грошових коштів для забезпечення прийнятної ліквідності та бажанням отримувати дохід від фінансових вкладень.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Функціонування будь-якого підприємства супроводжується рухом грошових коштів, який характеризує ступінь самофінансування підприємства, його фінансовий стан і потенціал, а також інвестиційну привабливість.

Розглянуті принципи дадуть змогу сформулювати ефективну систему управління гро-

шовими потоками підприємства. Специфічний характер формованих грошових потоків підприємства визначають галузеві або регіональні особливості, фінансова політика самого підприємства, особливості конкретного інвестиційного проекту, відносини з контрагентами й усередині підприємства та ін. Ефективна система

управління грошовими потоками, організована з урахуванням викладених принципів та методів, створює основу високих темпів розвитку підприємства, досягнення запланованих кінцевих результатів фінансово-господарської діяльності, конкурентоспроможності та сталого зростання його ринкової вартості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Колісник О.П., Замогилина А.В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. *Modern Economics*. 2018. № 10. С. 60–65. URL : <https://modecon.mnau.edu.ua/cash-flows-essence-classification-and-optimization/> (дата звернення: 07.11.2019).
2. Корнєва Н.О., Барабан Т.В. Системний підхід до управління грошовими потоками підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 298–302.
3. Чудінович М.В. Оптимізація управління грошовими потоками підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. Вип. 3. С. 70–73.
4. Морозова Д.А., Косарева І.П. Систематизація підходів до аналізу грошових потоків підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 28. С. 289–294.
5. Бланк И.А. Управление денежными потоками. Київ : Ника-Центр, Эльга, 2002. 736 с.
6. Кошельок Г.В., Терещенко О.М. Сучасні підходи до управління грошовими потоками підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 4. С. 77–82.
7. Фінансовий менеджмент : підручник / Д.І. Дема та ін. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.
8. Селівестрова Л.С. Управління грошовими потоками підприємства. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 20–22.
9. Сергєєва О.Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 12. Ч. 2. С. 107–110.
10. Фінансовий менеджмент : підручник / В.П. Мартиненко та ін. ; за ред. Т.А. Говорушко. Львів : Магнолія, 2014. 344 с.
11. Федішин М.П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємства для цілей планування. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 25. № 2. С. 132–138.

REFERENCES:

1. Kolisnyk O.P., Zamohylina A.V. (2018) Hroshovi potoky : sutnist, klasyfikatsiia ta yikh optymizatsiia v protsesi upravlinnia [Cash flows: essence, classification and optimization in the management process]. *Modern Economic* (electronic journal), no. 10, pp. 60-65. Available at : <https://modecon.mnau.edu.ua/cash-flows-essence-classification-and-optimization/> (accessed 07 November 2019).
2. Kornieva N.O., Baraban T.V. (2018) Systemnyi pidkhyd do upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [System approach to management of cash flow of enterprises]. *Young Scientist*, no. 5, pp.298-302.
3. Chudinovych M.V. (2016) Optymizatsiia upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Optimization of cash flows of the company]. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University, Economics series*, vol. 3, pp. 70-73.
4. Morozova D.A., Kosarieva I.P. (2019) Systematyzatsiia pidkhodiv do analizu hroshovykh potokiv pidpriemstva [Systemization of approaches to analysis of employment flows of the enterprise]. *Market Infrastructure*, vol. 28, pp. 289-294.
5. Blank I. A. (2009) Upravlinnia hroshovymy potokamy [Cash Flow Management]. Kyiv : Nika-Center, Elga (in Ukrainian).
6. Koshelok H.V., Tereshchenko O.M. (2018) Suchasni pidkhody do upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Modern approaches of company's cash flows management]. *Naukovo-vyrobnychy zhurnal «Biznes-navihator»*, vol. 4, pp. 77-82.
7. Dema D.I., Dorokhova L.M., Vilenchuk O.M., Kurovska N.O., Nedilska L.V. (2018) Finansovy menedzhment [Financial management]. Zhytomyr : ZhNAEU (in Ukrainian).
8. Selivestрова L.S. (2015) Upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Cash management enterprises]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 9, pp. 20-22.
9. Serhieieva O.R. Sutnist ta osnovni aspekty upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [The essence and main aspects of the management of the enterprise cash flows]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University, Series Economics*, vol. 12, no. 2, pp. 107-110.
10. Hovorushko T.A. (ed.) (2014) Finansovy menedzhment [Financial management]. Lviv: Magnolia (in Ukrainian).
11. Fedyshyn M.P. (2016) Metodichni aspekty analizu hroshovykh potokiv pidpriemstva dlia tsilei planuvannia [Methodical approach to enterprises cash flows analysis for planning goals]. *Ekonomichnyy analiz*, vol. 25, no. 2, pp. 132-138.